

סבלים ששברו חבית

תלמוד בבלי מסכת בבא מציעא, דף פג ע"א ופירוש התוספות.

עמ' 68 – 69

הסוגייה מופיעה במסכת בבא מציעא (שער אמצעי) אשר בסדר נזיקין. סדר זה עוסק בדין פלילי אזרחי ומוסרי. מסכתות נוספות בסדר נזיקין הן: בבא קמא (שער ראשון), בבא בתרא (שער אחרון), מסכת אבות, מסכת סנהדרין ועוד...

סוגיה זו ממשיכה את הפרק "לפני משורת הדין" אבל המצב שמובא בה הינו חמור יותר: במקרה

שיתואר החכם יוכרח לפעול לפני משורת הדין, לא רק יוותר על זכות אלא וגם יפסיד ממעשה זה.

המקרה:

במקרה של נזק שלא באשמתם –
הם פטורים מתשלום פיצוי, אך
במקרה של נזק מתוך רשלנות הם
חייבים לשלם.

לרבה בר בר חנן (אמורא מבלל) היה עסק למכירת יין, הוא שכר סבלים כדי שיעבירו חבית יין (**חביתא דחמרא**) לביתו. הסבלים שברו (**תברו**) את חבית היין (מתוך רשלנות). כנהוג באותה תקופה, הסבלים השאירו את גלימותיהם (הטלית/ מעיל) בבית המעסיק כדי שהגלימות לא יפריעו בזמן העבודה ובמקרה ולא נגרם כל נזק, מקבלים את הגלימות בסיום יום העבודה. במידה ונגרם נזק, שימשו הגלימות כערבון – כלומר ישארו אצל המעסיק עד שהחייבים ישלמו על הנזק.

רבה בר בר חנן, על פי הנוהל לקח את גלימותיהם (**שקל לגלימיהו**) של הסבלים וסרב להחזיר את הגלימות עד שישלמו פיצוי על החבית ששברו.

הסבלים סרבו לשלם ולכן הגיעו לבית הדין של רב והתלוננו בפניו. (**אתו אמרו לרב**)

אמר ליה: הב להו גלימיהו - אמר רב לרבה בר בר חנן: תחזיר להם את גלימותיהם, כי אין הם חייבים לשלם לך.

"אמר ליה: דינא הכי?" - שואל רבה בר בר חנן-האם זה הדין? הרי הם התרשלו?

"אמר ליה: אין, למען תלך בדרך טובים" - אמר רב-לרבה בר בר חנן: כן. למען תלך בדרך טובים. כלומר: אני פוסק שעליך להחזיר את גלימותיהם כי כך ראוי לעשות על פי הכתוב בספר משלי: **"למען תלך בדרך טובים"**

כלומר, ראוי שתפעל לפני משורת הדין. נראה שרב מצפה מתלמידו לראות ב"לפנים משורת הדין" את הדין עצמו ולנהוג בחמלה והתחשבות גם אם זה גורם להפסד.

"יהיב להו גלימיהו"-החזיר רבה בר בר חנן את הגלימות לסבלים.

"אמרו ליה: עניי אנן, וטרחינן כולה יומא, וכפינן, ולית לן מידי" -אמרו הסבלים לרב: עניים אנחנו, כל היום עבדנו, ואנחנו ורעבים ואין לנו מה לאכול.

"אמר ליה: זיל הב אגרייהו" -אמר רב לרבה בר בר חנן: לך הבא להם כסף - שלם להם את שכרם.

"אמר ליה: דינא הכי?" - שואל רבה בר בר חנן: האם זה הדין? והרי הם לא בצעו עבודתם וגם גרמו לי נזק?

"אמר ליה: אין, ואורחות צדיקים תשמר" - תשובת רב לרבה בר בר חנן: כן. והוא מצטט מהמשך הפסוק: **"ואורחות צדיקים תשמר"** ומתכוון שהוא מצפה שתלמידי החכמים, הצדיקים, ילכו בדרך הישר ויפעלו לפני משורת הדין, אפילו במקרה שנגרם להם נזק.

הפסוק: "למען תלך בדרך טובים
ואורחות צדיקים תשמר"
(משלי, ב' כ)
רש"י מפרש: **בדרך טובים =**
לפנים משורת הדין.

הערה: לפי דין תורה רבה בר בר חנה היה פטור מלשלם לסבלים שכר עבודה כי הם שברו את החביות ברשלנות, ובכל זאת שילם להם את שכרם. לא רק שהוא ויתר על הזכות לקבל פיצוי על החברית, אלא שהוא גם שילם להם את שכרם והפסיק פעמיים.

שאלות מנחות להבנת הסוגיה **יש להיעזר בפרוש לטקסט אשר בספר הלימוד.**

1. א. הסוגיה מופיעה במסכת בבא מציעא, מה פירוש השם בבא מציעא ולא יזה סדר שייכת?
ב. כתבו שמות של עוד שתי מסכתות השייכות לאותו הסדר.
2. א. מדוע לקח רבה בר בר חנן את הגלימות של הסבלים ומדוע סרב להחזיר להם?
ב. מה עשו הסבלים לאור הסירוב?
3. א. הסבירו במילים שלכם את השאלה "דינא הכי?" וכתבו מי העלה את השאלה בפני מי ומדוע?
ב. מה הייתה התשובה לשאלה זאת ומדוע?
4. בסיפור שתי תביעות. מי תובע את מי? ומהן שתי התביעות? כתבו כיצד מסביר הצד התובע את התביעה השנייה.
5. לשם מה מובא הפסוק "למען תלך בדרך טובים ואורחות צדיקים תשמור". (העזרו בפרוש רש"י)

בהצלחה